

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 3ης Φεβρουαρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2010/13/ΕΕ – Παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων – Άρθρο 4, παράγραφος 1 – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Ίση μεταχείριση – Άρθρο 56 ΣΛΕΕ – Άρθρα 11 και 20 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση – Εθνική νομοθεσία η οποία απαγορεύει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς να εντάσσουν στα προγράμματα που εκπέμπουν στο σύνολο της επικράτειας τηλεοπτικές διαφημίσεις των οποίων η μετάδοση περιορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο»

Στην υπόθεση C-555/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landgericht Stuttgart (περιφερειακό δικαστήριο Στουτγάρδης, Γερμανία) με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουλίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Fussl Modestraße Mayr GmbH

κατά

SevenOne Media GmbH,

ProSiebenSat.1 TV Deutschland GmbH,

ProSiebenSat.1 Media SE,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, Κ. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τρίτου τμήματος, Ν. Wahl, F. Biltgen, και την L.S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: M. Krausenböck, διοικητική υπάλληλος

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 2ας Ιουλίου 2020,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Fussl Modestraße Mayr GmbH, εκπροσωπούμενη από τους M. Koenig και K. Wilmes, Rechtsanwälte,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- οι ProSiebenSat.1 Media SE, ProSiebenSat.1 TV Deutschland GmbH και SevenOne Media GmbH, εκπροσωπούμενες από τους C. Masch, W. Freiherr Raitz von Frenzt και I. Kätzlmeier, Rechtsanwälte,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και D. Klebs,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Kellerbauer, L. Malferrari και G. Braun,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Οκτωβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, του άρθρου 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), της γενικής αρχής της ίσης μεταχείρισεως και του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων) (ΕΕ 2010, L 95, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Fussl Modestraße Mayr GmbH, εταιρίας αυστριακού δικαίου (στο εξής: Fussl), και, αφετέρου, των SevenOne Media GmbH, ProSiebenSat.1 TV Deutschland GmbH και ProSiebenSat.1 Media SE, εταιριών γερμανικού δικαίου, σχετικά με την άρνηση της SevenOne Media να εκτελέσει σύμβαση συναφθείσα με τη Fussl και έχουσα ως αντικείμενο τη μετάδοση, στο έδαφος μόνον του Freistaat Bayern (ομόσπονδου κράτους της Βαυαρίας, Γερμανία), τηλεοπτικής διαφήμισεως για προϊόντα μόδας πωλούμενα από την εταιρία αυτή, για τον λόγο ότι μια τέτοια διαφήμιση, εφόσον πρόκειται να ενταχθεί σε τηλεοπτικά προγράμματα τα οποία μεταδίδονται σε ολόκληρη τη γερμανική επικράτεια, αντιβαίνει στην ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 5, 8, 41 και 83 της οδηγίας 2010/13 έχουν ως εξής:
 - «(5) Οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων είναι ταυτοχρόνως πολιτιστικές και οικονομικές. Η αυξανόμενη σημασία που προσλαμβάνουν για τις κοινωνίες, τη δημοκρατία –ιδίως με την εγγύηση της ελευθερίας, της πληροφόρησης, της διαφορετικότητας των απόψεων και της πολυφωνίας– την εκπαίδευση και τον πολιτισμό δικαιολογεί την εφαρμογή ειδικών κανόνων για τις εν λόγω υπηρεσίες.
- [...]
- (8) Είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε να αποτρέπονται οποιοσδήποτε πράξεις ενδέχεται να παραβιάσουν την ελεύθερη κυκλοφορία και την εμπορία των τηλεοπτικών προγραμμάτων ή προωθούν τη δημιουργία δεσποζουσών θέσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε περιορισμούς της πολυμέρειας και της ελευθερίας των τηλεοπτικών μεταδόσεων καθώς και της πληροφόρησης εν γένει.

[...]

(41) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν λεπτομερέστερους ή αυστηρότερους κανόνες στα πεδία που συντονίζει η παρούσα οδηγία όσον αφορά παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων υπό τη δικαιοδοσία τους, φροντίζοντας οι κανόνες αυτοί να συνάδουν με τις γενικές αρχές του ενωσιακού δικαίου. [...]

[...]

(83) Προκειμένου να διασφαλισθεί η πλήρης και σωστή προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών, δηλαδή των τηλεθεατών, είναι ουσιώδες η τηλεοπτική διαφήμιση να υπόκειται σε ορισμένο αριθμό ελάχιστων κανόνων και κριτηρίων και να έχουν τα κράτη μέλη την ευχέρεια να καθορίζουν λεπτομερέστερους ή αυστηρότερους κανόνες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαφορετικούς όρους για τους τηλεοπτικούς οργανισμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους.»

4 Το άρθρο 1 της ως άνω οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο I, με τίτλο «Ορισμοί», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) ως “υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων” νοείται:

- i) υπηρεσία όπως ορίζεται στα άρθρα [56 και 57 ΣΛΕΕ], η οποία τελεί υπό τη συντακτική ευθύνη παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, κύριος σκοπός της οποίας είναι η παροχή προγραμμάτων με σκοπό την ενημέρωση, την ψυχαγωγία ή την εκπαίδευση του ευρέως κοινού μέσω δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο α) της οδηγίας 2002/21/ΕΚ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με ένα κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία-πλαίσιο) (ΕΕ 2002, L 108, σ. 33)]. Οι εν λόγω υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων είναι είτε τηλεοπτικές εκπομπές, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο στοιχείο ε) της παρούσας παραγράφου, είτε κατά παραγγελία υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο στοιχείο ζ) της παρούσας παραγράφου,
- ii) οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση·

β) ως “πρόγραμμα”: σειρά κινούμενων εικόνων με ή χωρίς ήχο η οποία συνιστά μεμονωμένο στοιχείο στο πλαίσιο προγραμματισμού ή καταλόγου που καθορίζεται από πάροχο υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και της οποίας η μορφή και το περιεχόμενο είναι συγκρίσιμα με τη μορφή και το περιεχόμενο τηλεοπτικής εκπομπής. Ως παραδείγματα προγραμμάτων αναφέρονται οι ταινίες μεγάλου μήκους, οι αθλητικές διοργανώσεις, οι κωμικές σειρές, τα ντοκιμαντέρ, τα παιδικά προγράμματα και τα δραματοποιημένα έργα·

[...]

δ) “πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει τη συντακτική ευθύνη για την επιλογή του οπτικοακουστικού περιεχομένου της υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων και που καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αυτό οργανώνεται·

ε) “τηλεοπτική εκπομπή (ήτοι γραμμική υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων)”: υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων που παρέχεται από πάροχο υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων για ταυτόχρονη παρακολούθηση προγραμμάτων με βάση έναν προγραμματισμό μεταδόσεων·

στ) “τηλεοπτικός οργανισμός”: ο πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που παρέχει τηλεοπτικές εκπομπές·

- ζ) “κατά παραγγελία υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων” (ήτοι μη γραμμική υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων): υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων που παρέχεται από πάροχο υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων για την παρακολούθηση προγραμμάτων σε χρονική στιγμή που επιλέγει ο χρήστης και, κατόπιν δικού του αιτήματος, από κατάλογο προγραμμάτων που έχει επιλέξει ο πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων·
- η) ως “οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση” εικόνες με ή χωρίς ήχο που προορίζονται για την άμεση ή έμμεση προώθηση των εμπορευμάτων, υπηρεσιών ή της εικόνας ενός φυσικού ή νομικού προσώπου που ασκεί οικονομική δραστηριότητα. Οι εικόνες αυτές συνοδεύουν ή περιλαμβάνονται σε πρόγραμμα έναντι πληρωμής ή αναλόγου ανταλλάγματος ή για λόγους αυτοπροβολής. Μεταξύ των μορφών οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η τηλεοπτική διαφήμιση, η χορηγία, η τηλεπώληση και η τοποθέτηση προϊόντος·
- θ) “τηλεοπτική διαφήμιση”: κάθε μορφή τηλεοπτικής ανακοίνωσης που μεταδίδεται έναντι πληρωμής ή αναλόγου ανταλλάγματος ή για λόγους αυτοπροβολής, από μια δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο στα πλαίσια εμπορικής, βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας ή άσκησης επαγγέλματος, με σκοπό την προώθηση της παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων ακινήτων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έναντι πληρωμής·

[...]».

- 5 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια, όσον αφορά παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, να προβλέπουν λεπτομερέστερους ή αυστηρότερους κανόνες στα πεδία που καλύπτει η παρούσα οδηγία, υπό την προϋπόθεση ότι οι κανόνες αυτοί συνάδουν με το ενωσιακό δίκαιο.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 6 Τα Länder συνήψαν, στις 31 Αυγούστου 1991, τη Staatsvertrag für Rundfunk und Telemedien (κρατική σύμβαση περί ραδιοτηλεοράσεως και τηλεμέσων, GBl. 1991, σ. 745). Το κείμενο της συμβάσεως αυτής που έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι αυτό που προέκυψε από την τροποποίησή της από την Achtzehnter Rundfunkänderungsstaatsvertrag (δέκατη όγδοη τροποποιητική κρατική σύμβαση περί ραδιοτηλεοράσεως), της 21ης Δεκεμβρίου 2015, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2016 (στο εξής: RStV).

- 7 Το άρθρο 2 της RStV, που φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση είναι γραμμική υπηρεσία πληροφοριών και επικοινωνιών· συνίσταται στην οργάνωση και στη μετάδοση προσφορών, υπό μορφή κινούμενων εικόνων ή ήχων, που προορίζονται για όλους και για ταυτόχρονη λήψη, βάσει προγραμματισμού μεταδόσεων και με τη χρήση ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων.

[...]»

- 8 Το άρθρο 7 της RStV, με τίτλο «Αρχές της εμπορικής επικοινωνίας, Υποχρεώσεις ενδείξεως του διαφημιστικού χαρακτήρα», ορίζει στις παραγράφους 2 και 11 τα εξής:

«(2) Η διαφήμιση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του προγράμματος. [...]

[...]

(11) Η μη ομοσπονδιακής εμβέλειας μετάδοση διαφημιστικών μηνυμάτων ή άλλου περιεχομένου σε πρόγραμμα που έχει παραγγελθεί ή έχει λάβει άδεια για να μεταδοθεί σε ομοσπονδιακό επίπεδο επιτρέπεται μόνον εφόσον και κατά το μέτρο που η νομοθεσία του ομόσπονδου κράτους, στο οποίο πραγματοποιείται η μη ομοσπονδιακής εμβέλειας μετάδοση, το επιτρέπει. Η μη ομοσπονδιακής εμβέλειας μετάδοση διαφημίσεων ή άλλου περιεχομένου ιδιωτικών φορέων εκμεταλλεύσεως απαιτεί ειδική άδεια κατά τη νομοθεσία του ομόσπονδου κράτους· η άδεια αυτή μπορεί να υπόκειται σε ουσιαστικές προϋποθέσεις που καθορίζονται βάσει νόμου.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Η Fussl, η οποία εδρεύει στο Ort im Innkreis (Αυστρία), διαχειρίζεται ένα σύνολο καταστημάτων ειδών μόδας εγκατεστημένων στην Αυστρία καθώς και στο ομόσπονδο κράτος της Βαυαρίας.
- 10 Η SevenOne Media GmbH, εταιρία με έδρα το Unterföhring (Γερμανία), είναι η εταιρία εμπορικής προώθησης του ομίλου ProSiebenSat.1, ιδιωτικού τηλεοπτικού οργανισμού εγκατεστημένου στη Γερμανία.
- 11 Στις 25 Μαΐου 2018, η Fussl συνήψε με τη SevenOne Media σύμβαση με αντικείμενο τη μετάδοση, μόνον στο ομόσπονδο κράτος της Βαυαρίας, τηλεοπτικής διαφήμισης η οποία επρόκειτο να ενταχθεί στο πλαίσιο προγραμμάτων του εθνικής εμβέλειας καναλιού ProSieben μέσω των καλωδιακών δικτύων της Vodafone Kabel Deutschland GmbH στη Βαυαρία.
- 12 Εν συνεχεία, η SevenOne Media αρνήθηκε να εκτελέσει τη σύμβαση αυτή για τον λόγο ότι το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV της απαγορεύει να εντάσσει, στα προγράμματα που μεταδίδονται σε ολόκληρη τη γερμανική επικράτεια, τηλεοπτικές διαφημίσεις των οποίων η μετάδοση περιορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο.
- 13 Κατόπιν αυτού, η Fussl προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Landgericht Stuttgart (περιφερειακού δικαστηρίου Στουτγάρδης, Γερμανία), ζητώντας από το δικαστήριο αυτό να υποχρεώσει τη SevenOne Media να συμμορφωθεί προς τις απορρέουσες από την εν λόγω σύμβαση υποχρεώσεις της.
- 14 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι, από τεχνικής απόψεως, η SevenOne Media, στο πλαίσιο των εθνικής εμβέλειας εκπομπών της, είναι σε θέση να περιορίσει τη μετάδοση της επίμαχης τηλεοπτικής διαφήμισης μόνο στο έδαφος του ομόσπονδου κράτους της Βαυαρίας.
- 15 Όσον αφορά τα διάφορα επιχειρήματα που προβλήθηκαν ενώπιόν του, το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει, πρώτον, ως προς το κατά πόσον ο περιορισμός της κατοχυρούμενης στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, τον οποίο συνεπάγεται η απαγόρευση του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV, μπορεί να δικαιολογηθεί υπό το πρίσμα του επιτακτικού λόγου γενικού συμφέροντος που επιδιώκει η διάταξη αυτή, ήτοι της προστασίας της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως.
- 16 Αφενός, θεωρεί ότι δεν είναι βέβαιον ότι ο σκοπός αυτός επιδιώκεται κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό, δεδομένου ότι η εν λόγω απαγόρευση δεν έχει εφαρμογή στις διαφημίσεις που μεταδίδονται μόνο σε περιφερειακό επίπεδο μέσω ιστοτόπων.
- 17 Αφετέρου, η αναλογικότητα της απαγορεύσεως του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV θα μπορούσε επίσης να αμφισβητηθεί, δεδομένου ότι το όφελος των περιφερειακών τηλεοπτικών οργανισμών από την απαγόρευση αυτή είναι περιορισμένο, ενώ στην περίπτωση επιχειρήσεων, όπως η Fussl, περιορίζεται σημαντικά η δυνατότητά τους να προωθήσουν τα προϊόντα τους.

- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, δεύτερον, ότι το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV μπορεί να συνιστά παράνομη προσβολή της ελευθερίας γνώμης και της ελευθερίας λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών, τις οποίες εγγυάται το άρθρο 11 του Χάρτη και το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).
- 19 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV ενδέχεται να αντιβαίνει στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης.
- 20 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Landgericht Stuttgart (περιφερειακό δικαστήριο Στουτγάρδης) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχουν [...] το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13, [...] η αρχή της [ίσης μεταχείρισης] του δικαίου της Ένωσης και [...] οι διατάξεις του άρθρου 56 ΣΛΕΕ σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση απαγορεύουσα την περιφερειακή μετάδοση διαφημίσεων σε ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα τα οποία έχουν λάβει άδεια εκπομπής σε ολόκληρη την επικράτεια του κράτους μέλους;
- 2) Συντρέχει λόγος διαφορετικής εκτιμήσεως του πρώτου ερωτήματος, εάν το εθνικό δίκαιο επιτρέπει την ύπαρξη νομοθετικών διατάξεων, κατά τις οποίες η χορήγηση άδειας μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων σε περιφερειακό επίπεδο μπορεί να επιτρέπεται βάσει νόμου και απαιτεί, στην περίπτωση αυτή, πρόσθετη διοικητική άδεια;
- 3) Συντρέχει λόγος διαφορετικής εκτιμήσεως του πρώτου ερωτήματος, εάν δεν έχει γίνει πράγματι καμία χρήση της περιγραφείσας στο δεύτερο ερώτημα δυνατότητας χορηγήσεως άδειας μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων σε περιφερειακό επίπεδο, με αποτέλεσμα να απαγορεύεται εν γένει η διαφήμιση σε περιφερειακό επίπεδο;
- 4) Έχει το άρθρο 11 του Χάρτη, υπό το πρίσμα του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, καθώς και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και ειδικότερα της αρχής της πολυφωνίας στην ενημέρωση, την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως αυτή που περιγράφεται στο πρώτο, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα;»

Επί του αιτήματος επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

- 21 Μετά την ανάπτυξη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, οι SevenOne Media, ProSiebenSat.1 TV Deutschland και ProSiebenSat.1 Media ζήτησαν, με δικόγραφο που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 27 Οκτωβρίου 2020, να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.
- 22 Προς στήριξη της αιτήσεώς τους, οι εν λόγω εταιρίες ισχυρίζονται ότι οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα περιέχουν ορισμένα σφάλματα επί των πραγματικών περιστατικών που πρέπει να διορθωθούν, δεδομένου ότι η απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί δεν μπορεί να στηριχθεί σε εσφαλμένα στοιχεία. Υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι η διαπίστωση που περιέχεται στο σημείο 57 των προτάσεων αυτών, κατά την οποία η διαφήμιση μέσω διαδικτύου διαφέρει εντελώς από την τηλεοπτική διαφήμιση, είναι εσφαλμένη από πολλές απόψεις.
- 23 Υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αποστολή του γενικού εισαγγελέα είναι να διατυπώνει δημοσίως, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων στις οποίες, σύμφωνα με τον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτείται η έκφραση της γνώμης του. Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται ούτε από τις προτάσεις του

γενικού εισαγγελέα ούτε από την αιτιολογία βάσει της οποίας αυτός καταλήγει στις εν λόγω προτάσεις (απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Société des produits Nestlé κ.λπ. κατά Mondelez UK Holdings & Services, C-84/17 P, C-85/17 P και C-95/17 P, EU:C:2018:596, σκέψη 31).

- 24 Περαιτέρω, ούτε ο Οργανισμός του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε ο Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπουν ότι οι διάδικοι ή οι κατ' άρθρον 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερόμενοι έχουν τη δυνατότητα να διατυπώνουν παρατηρήσεις σε απάντηση των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Aer Lingus και Ryanair Designated Activity, C-164/15 P και C-165/15 P, EU:C:2016:990, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 25 Κατά συνέπεια, η διαφωνία διαδίκου με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, ανεξαρτήτως των ζητημάτων που εξετάζει ο γενικός εισαγγελέας στο πλαίσιο των προτάσεων αυτών, δεν μπορεί να συνιστά αυτή καθεαυτήν λόγο που δικαιολογεί την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2018, mobile.de κατά EUIPO, C-418/16 P, EU:C:2018:128, σκέψη 30).
- 26 Εντούτοις, το Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτισθεί επαρκώς, ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό ικανό να ασκήσει καθοριστική επιρροή στην απόφαση που θα εκδώσει το Δικαστήριο, ή ακόμη όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των ενδιαφερομένων μερών κατά την έννοια του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 27 Εν προκειμένω, δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση.
- 28 Πράγματι, η SevenOne Media, η ProSiebenSat.1 TV Deutschland και η ProSiebenSat.1 Media στηρίζουν το αίτημά τους για επανάληψη της προφορικής διαδικασίας σε ένα σύνολο σφαλμάτων επί των πραγματικών περιστατικών τα οποία έχουν, κατ' αυτές, εμφολωρήσει στις προτάσεις.
- 29 Υπενθυμίζεται πάντως ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, η διαπίστωση και η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή (απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 30 Εν προκειμένω, εναπόκειται επομένως αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά που προβάλλουν οι SevenOne Media, ProSiebenSat.1 TV Deutschland και ProSiebenSat.1 Media προς στήριξη του αιτήματός τους για επανάληψη της προφορικής διαδικασίας στην περίπτωση κατά την οποία το εν λόγω δικαστήριο ήθελε κρίνει ότι η εκτίμηση αυτή είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης υπό το πρίσμα, ιδίως, της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης στην οποία προέβη το Δικαστήριο στο πλαίσιο της απαντήσεώς του στην υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.
- 31 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, κρίνει ότι έχει διαφωτιστεί επαρκώς από τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν και συζητήθηκαν προσηκόντως ενώπιόν του.
- 32 Κατόπιν των προεκτεθέντων, δεν συντρέχει λόγος να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 33 Με τα τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, το άρθρο 56 ΣΛΕΕ καθώς και το άρθρο 11 του Χάρτη αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς να εντάσσουν στα προγράμματα που μεταδίδουν στο σύνολο της επικράτειας τηλεοπτικές διαφημίσεις των οποίων η μετάδοση περιορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο.

Επί της συμβατότητας προς την οδηγία 2010/13

- 34 Όσον αφορά, πρώτον, το κατά πόσον ενδέχεται να ασκεί επιρροή η οδηγία 2010/13 στην απάντηση που πρέπει να δοθεί στα προδικαστικά ερωτήματα, όπως αυτά αναδιατυπώθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας, όπως μεταφέρθηκε στο γερμανικό δίκαιο με το άρθρο 2, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 11, της RStV, καθιερώνει την «αρχή της ταυτόχρονης παρακολούθησης προγραμμάτων», οπότε η RStV δεν περιέχει «αυστηρότερες ή λεπτομερέστερες» διατάξεις, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, των οποίων η συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης θα έρχοζε εξετάσεως.
- 35 Εντούτοις, τοιαύτη ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2010/13 δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- 36 Πράγματι, η αναφορά, στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2010/13, στην έννοια της «ταυτόχρονης παρακολούθησης προγραμμάτων» δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνεπάγεται την υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν ότι, ελλείψει σχετικής αδείας, οι διαφημίσεις ή άλλα περιεχόμενα σε τηλεοπτικό πρόγραμμα που έχει παραγγελθεί ή έχει λάβει άδεια για να μεταδοθεί σε εθνικό επίπεδο μεταδίδονται συστηματικά στο σύνολο της επικρατείας τους, όπως προβλέπει εν προκειμένω το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV.
- 37 Πέραν του ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2010/13 περιορίζεται στον ορισμό της εννοίας της «τηλεοπτικής εκπομπής» με ρητή αναφορά στην ταυτόχρονη παρακολούθηση «προγραμμάτων» και, επομένως, δεν επιβάλλει, αυτή καθαυτήν, υποχρέωση στον τομέα των τηλεοπτικών διαφημίσεων, από το σύστημα της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι η έννοια της «ταυτόχρονης παρακολούθησης» πρέπει να νοείται υπό το πρίσμα της διακρίσεως στην οποία στηρίζεται η εν λόγω οδηγία μεταξύ των λεγόμενων «γραμμικών» υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, περί των οποίων διαλαμβάνει η διάταξη αυτή, και των λεγόμενων «μη γραμμικών» υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων οι οποίες είναι οι «κατά παραγγελία υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων», όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της ίδιας οδηγίας με γνώμονα το γεγονός ότι, στην περίπτωση των υπηρεσιών αυτών, η «παρακολούθηση προγραμμάτων» γίνεται «σε χρονική στιγμή που επιλέγει ο χρήστης και, κατόπιν δικού του αιτήματος, από κατάλογο προγραμμάτων που έχει επιλέξει ο πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων».
- 38 Επομένως, η έννοια της «ταυτόχρονης παρακολούθησης», κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2010/13, πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα ότι, στην περίπτωση της τηλεοπτικής εκπομπής, πρόκειται για υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων γραμμικού χαρακτήρα η οποία συνεπάγεται ότι όλοι οι θεατές για τους οποίους προορίζεται ένα πρόγραμμα παρακολουθούν ταυτοχρόνως βάσει χρονολογικού προγραμματισμού προγραμμάτων, ανεξαρτήτως προτιμήσεως και αιτήματος του χρήστη.
- 39 Επομένως, η έννοια αυτή δεν συνεπάγεται, αφ' εαυτής, ότι η μετάδοση της τηλεοπτικής διαφημίσεως δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διαφοροποιήσεων, ιδίως διά του περιορισμού της εν λόγω μετάδοσεως σε τμήμα του εδάφους κράτους μέλους.

- 40 Εν συνεχεία, όσον αφορά την ενδεχόμενη επιρροή του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13 στην απάντηση που πρέπει να δοθεί στα προδικαστικά ερωτήματα, όπως αυτά αναδιατυπώθηκαν στη σκέψη 33 της παρούσας απόφασης, υπενθυμίζεται ότι από τη διάταξη αυτή, καθώς και από τις αιτιολογικές σκέψεις 41 και 83 της εν λόγω οδηγίας, προκύπτει ότι, προς διασφάλιση της πλήρους και προσήκουσας προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, ήτοι των τηλεθεατών, τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια, όσον αφορά τους παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, να προβλέπουν λεπτομερέστερους ή αυστηρότερους κανόνες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαφορετικές προϋποθέσεις, στους τομείς που καλύπτει η οδηγία αυτή, υπό τον όρον ότι οι κανόνες αυτοί συνάδουν προς το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, προς τις γενικές αρχές του (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Sky Italia, C-234/12, EU:C:2013:496, σκέψη 13).
- 41 Όπως, όμως, επισήμανε επίσης, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 22 των προτάσεών του, ο κανόνας του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV, μολονότι εμπίπτει σε τομέα καλυπτόμενο από την οδηγία 2010/13, ήτοι στον τομέα της τηλεοπτικής διαφήμισης, ο οποίος ρυθμίζεται από τα άρθρα 19 έως 26 της οδηγίας αυτής, τα οποία αποσκοπούν στην προστασία των καταναλωτών, ήτοι των τηλεθεατών, από την υπερβολική διαφήμιση (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Sky Italia, C-234/12, EU:C:2013:496, σκέψη 17), αφορά εντούτοις ένα ειδικό ζήτημα το οποίο δεν διέπεται από τα εν λόγω άρθρα και δεν σχετίζεται εξάλλου με τον εν λόγω σκοπό της προστασίας των τηλεθεατών.
- 42 Επομένως, το μέτρο που εισάγεται με το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «λεπτομερέστερος» ή «αυστηρότερος» κανόνας, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13, ο δε κανόνας αυτός δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

Επί της συμβατότητας με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 56 ΣΛΕΕ

Επί της υπάρξεως περιορισμού στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών

- 43 Όσον αφορά, δεύτερον, την εξέταση της συμβατότητας εθνικού μέτρου όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη με τη θεμελιώδη ελευθερία της παροχής υπηρεσιών την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, υπενθυμίζεται ότι ως περιορισμοί της ελευθερίας αυτής πρέπει να θεωρούνται όλα τα μέτρα που απαγορεύουν, παρακωλύουν ή καθιστούν λιγότερο ελκυστική την άσκησή της (πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 44 Η έννοια του «περιορισμού» καλύπτει, ειδικότερα, τα μέτρα που λαμβάνει κράτος μέλος τα οποία, μολονότι εφαρμόζονται αδιακρίτως, επηρεάζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών εντός των άλλων κρατών μελών (απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, σκέψη 62 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 45 Στο πλαίσιο αυτό, η Fussl ισχυρίζεται ότι η απαγόρευση που θεσπίζει το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV αντιτίθεται στις ιδιαίτερες διαφημιστικές ανάγκες ενός εγκατεστημένου στην αλλοδαπή επιχειρηματία μεσαίου μεγέθους, όπως είναι η εταιρία αυτή, η οποία επιδιώκει να διεισδύσει στη γερμανική αγορά, εστιάζοντας, αρχικώς, σε μία μόνον περιοχή προσελκύσεως πελατείας, εν προκειμένω στο ομόσπονδο κράτος της Βαυαρίας.
- 46 Αφενός, η μετάδοση τηλεοπτικών διαφημίσεων στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων στο σύνολο της γερμανικής επικράτειας είναι υπερβολικά δαπανηρή και μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολικά μεγάλη ζήτηση η οποία δεν θα ήταν δυνατόν να ικανοποιηθεί.

- 47 Αφετέρου, η μετάδοση τηλεοπτικών διαφημίσεων από περιφερειακούς τηλεοπτικούς οργανισμούς έχει πολύ περιορισμένη διαφημιστική ισχύ. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι τα προγράμματα που μεταδίδουν αυτοί οι περιφερειακοί τηλεοπτικοί σταθμοί παρακολουθούνται μόνον από έναν ιδιαίτερα περιορισμένο αριθμό τηλεθεατών, ήτοι περίπου από το 5% του συνολικού αριθμού των Γερμανών τηλεθεατών.
- 48 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι ένα εθνικό μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, κατά το μέρος που απαγορεύει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς να μεταδίδουν στο πλαίσιο των εθνικών τους προγραμμάτων τηλεοπτικές διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο προς όφελος, μεταξύ άλλων, διαφημιζομένων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη, όπως είναι, εν προκειμένω, η Fussl, συνεπάγεται περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών εις βάρος τόσο των παρόχων διαφημιστικών υπηρεσιών, όπως είναι αυτοί οι τηλεοπτικοί οργανισμοί, όσο και των αποδεκτών των υπηρεσιών αυτών, όπως είναι οι εν λόγω διαφημιζόμενοι, οι οποίοι επιθυμούν να προωθήσουν τα προϊόντα τους ή τις υπηρεσίες τους σε άλλο κράτος μέλος, περιορίζοντας ταυτοχρόνως την προώθηση αυτή σε περιφερειακό επίπεδο (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Οκτωβρίου 1999, ARD, C-6/98, EU:C:1999:532, σκέψη 49, και της 17ης Ιουλίου 2008, Corporación Dermoeestética, C-500/06, EU:C:2008:421, σκέψη 33).
- 49 Εν προκειμένω, το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV, κατά το μέρος που απαγορεύει σε επιχειρηματίες εγκατεστημένους στην αλλοδαπή, όπως η Fussl, να απολαμβάνουν των υπηρεσιών μεταδόσεως τηλεοπτικών διαφημίσεων στο γερμανικό έδαφος, είναι ικανό να παρεμποδίσει την πρόσβασή τους στην αγορά αυτού του κράτους μέλους.
- 50 Εξάλλου, η ύπαρξη του εμποδίου αυτού στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών δεν μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω από το γεγονός που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, ότι κάθε ομόσπονδο κράτος μπορεί, δυνάμει της «ρήτρας παρεκκλίσεως» του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV, να προβλέψει στη νομοθεσία του καθεστώς αδειοδοτήσεως το οποίο να επιτρέπει, ενδεχομένως υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μια τέτοια μετάδοση τηλεοπτικών διαφημίσεων σε περιφερειακό επίπεδο.
- 51 Πράγματι, αρκεί, συναφώς, η επισήμανση ότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι πρόκειται για απλή ευχέρεια της οποίας δεν έχει κάνει χρήση μέχρι τούδε κανένα ομόσπονδο κράτος και, επομένως, διαπιστώνεται ότι, de lege lata, τόσο η απαγόρευση, που ισχύει για τους τηλεοπτικούς οργανισμούς, να εντάσσουν στα προγράμματα που εκπέμπουν στο σύνολο της επικρατείας τηλεοπτικές διαφημίσεις των οποίων η μετάδοση περιορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV, όσο και ο εντεύθεν περιορισμός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών έχουν αποδειχθεί.

Επί της ενδεχόμενης δικαιολογήσεως του περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών

- 52 Όσον αφορά, εν συνεχεία, την ενδεχόμενη δικαιολόγηση ενός τέτοιου περιορισμού, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι περιορισμός θεμελιώδους ελευθερίας την οποία κατοχυρώνει η Συνθήκη ΛΕΕ μπορεί να γίνει δεκτός μόνον υπό την προϋπόθεση ότι το επίμαχο εθνικό μέτρο ανταποκρίνεται σε επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, ότι είναι κατάλληλος να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και ότι δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο (πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, σκέψη 65, και της 11ης Δεκεμβρίου 2019, TV Play Baltic, C-87/19, EU:C:2019:1063, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

– Επί της υπάρξεως επιτακτικού λόγου γενικού συμφέροντος ικανού να δικαιολογήσει τον περιορισμό

- 53 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και από τις γραπτές παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως, και όπως εξάλλου επιβεβαιώνεται από την αιτιολογική έκθεση της δέκατης όγδοης τροποποιητικής κρατικής συμβάσεως περί ραδιοτηλεοράσεως, το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV έχει ως σκοπό να επιφυλάξει τα έσοδα από την περιφερειακή τηλεοπτική διαφήμιση αποκλειστικώς στους τηλεοπτικούς οργανισμούς περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας εξασφαλίζοντάς τους τοιούτοτρόπως μια πηγή χρηματοδοτήσεως και, ως εκ τούτου, τη βιωσιμότητά τους, προκειμένου να τους παράσχει τη δυνατότητα να συμβάλλουν στον πολυφωνικό χαρακτήρα της προσφοράς τηλεοπτικών προγραμμάτων διά της προσφοράς περιεχομένων περιφερειακού και τοπικού χαρακτήρα.
- 54 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, όμως, η διασφάλιση της πολυφωνίας των παρεχόμενων τηλεοπτικών προγραμμάτων την οποία σκοπεί να επιτύχει μια πολιτική στον τομέα του πολιτισμού μπορεί να αποτελεί επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος που να δικαιολογεί περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (πρβλ. αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2007, *United Pan-Europe Communications Belgium* κ.λπ., C-250/06, EU:C:2007:783, σκέψεις 41 και 42, και της 22ας Δεκεμβρίου 2008, *Kabel Deutschland Vertrieb und Service*, C-336/07, EU:C:2008:765, σκέψεις 37 και 38).
- 55 Ομοίως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η διασφάλιση των ελευθεριών που προστατεύονται από το άρθρο 11 του Χάρτη, το οποίο, στην παράγραφο 2, αναφέρεται στην ελευθερία και την πολυφωνία των μέσων ενημερώσεως, συνιστά αδιαμφισβήτητα σκοπό γενικού συμφέροντος, η σημασία του οποίου πρέπει, ειδικότερα, να τονισθεί σε μια δημοκρατική και πλουραλιστική κοινωνία και ο οποίος είναι ικανός να δικαιολογήσει περιορισμό της ελευθερίας εγκατάστασης (απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, *Vivendi*, C-719/18, EU:C:2020:627, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

– Επί της αναλογικότητας του περιορισμού

- 56 Μολονότι ο σκοπός που συνίσταται στη διατήρηση της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως τον οποίο επιδιώκει το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV μπορεί να συνιστά επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, εντούτοις, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, προκειμένου ο περιορισμός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που συνεπάγεται η εν λόγω εθνική διάταξη να μπορεί να δικαιολογηθεί, πρέπει επιπλέον ο περιορισμός αυτός να είναι ικανός να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξή του μέτρο.
- 57 Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι ο σκοπός αυτός, καθόσον συνδέεται με το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας εκφράσεως, επιφυλάσσει στις εθνικές αρχές ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, γεγονός εντούτοις είναι ότι οι περιορισμοί τους οποίους συνεπάγονται τα μέτρα που αποσκοπούν στην επίτευξη του σκοπού αυτού δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι ακατάλληλοι για τη διασφάλιση της επιτεύξεως του εν λόγω επιδιωκόμενου σκοπού ή να είναι δυσανάλογοι προς αυτόν (πρβλ. απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, *United Pan-Europe Communications Belgium* κ.λπ., C-250/06, EU:C:2007:783, σκέψη 44).
- 58 Επομένως, πρέπει να εξακριβωθεί, πρώτον, αν η απαγόρευση αυτή είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του σκοπού γενικού συμφέροντος που συνδέεται με τη διασφάλιση πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως τον οποίο επιδιώκει το μέτρο αυτό.
- 59 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εθνική νομοθεσία είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μόνον εφόσον αποσκοπεί πράγματι στην επίτευξή του με συνοχή και συστηματικότητα (αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 2009, *Hartlauer*, C-169/07, EU:C:2009:141, σκέψη 55, και της 11ης Ιουλίου 2019, *A*, C-716/17, EU:C:2019:598, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 60 Πάντως, οι διάδικοι της κύριας δίκης καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αμφισβητούν, όπως άλλωστε και το αιτούν δικαστήριο, ότι το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV πληροί αυτή την απαίτηση συνοχής, κυρίως κατά το μέρος που η απαγόρευση που επιβάλλει η εν λόγω εθνική διάταξη δεν εφαρμόζεται στη διαφήμιση που παρέχεται μόνο σε επίπεδο περιφέρειας μέσω διαφόρων πλατφορμών του διαδικτύου.
- 61 Συναφώς, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν οι διαφημιστικές υπηρεσίες που παρέχονται μέσω πλατφόρμας διαδικτύου συνιστούν πραγματικό ανταγωνισμό για τους περιφερειακούς και τους τοπικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς στην περιφερειακή αγορά διαφήμισης και απειλή για τα έσοδα που αντλούν από τη διαφήμιση αυτή.
- 62 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο θεώρησε εξάλλου ότι το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV θέτει τους τηλεοπτικούς οργανισμούς, καθώς και τους εγκατεστημένους στην ημεδαπή και τους εγκατεστημένους στην αλλοδαπή διαφημιζομένους που επιθυμούν να προβάλλουν τηλεοπτικές διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με τους λοιπούς παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων σε διαδικτυακές πλατφόρμες, δεδομένου ότι οι τελευταίοι έχουν το δικαίωμα να διαφοροποιούν τις διαφημιστικές προσφορές τους ανά περιφέρεια, όπως ακριβώς και τα εθνικά μέσα έντυπης ενημέρωσης.
- 63 Εξάλλου, υπό την επιφύλαξη της επαληθεύσεως από το αιτούν δικαστήριο, φαίνεται ότι οι περιφερειακοί τηλεοπτικοί οργανισμοί τελούν σε ανταγωνισμό στην αγορά της διαφήμισης σε περιφερειακό επίπεδο με τους παρόχους διαφημιστικών υπηρεσιών, ιδίως γραμμικών, στο διαδίκτυο, με αποτέλεσμα να υπάρχει το ενδεχόμενο η ζήτηση για διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο να μετατοπιστεί από τους τηλεοπτικούς οργανισμούς προς τους παρόχους διαφημιστικών υπηρεσιών.
- 64 Επίσης υπό την επιφύλαξη της επαληθεύσεως από το αιτούν δικαστήριο, δεν φαίνεται να προκύπτει ότι ο κίνδυνος απώλειας εσόδων που ενδέχεται να υποστούν τοιούτοτρόπως οι περιφερειακοί και οι τοπικοί τηλεοπτικοί οργανισμοί συνεπεία της προαναφερθείσας μετατόπισης της ζήτησης και των εσόδων από διαφημιστικές υπηρεσίες προς τους παρόχους διαφημιστικών υπηρεσιών, ιδίως γραμμικών, στο διαδίκτυο θα ήταν λιγότερο σημαντικός από τον κίνδυνο που συνδέεται με την ίδια μετατόπιση της εν λόγω ζήτησης και των εν λόγω εσόδων υπέρ των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών, αν δεν εφαρμοζόταν μια απαγόρευση όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV.
- 65 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, μολονότι από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της δέκατης όγδοης τροποποιητικής κρατικής συμβάσεως περί ραδιοτηλεόρασης, ο Γερμανός νομοθέτης στήριξε την απαγόρευση του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV στον κίνδυνο να υπάρξει μια τόσο μεγάλη μετατόπιση της ζήτησης και απώλεια εσόδων από διαφημιστικά έσοδα εις βάρος των περιφερειακών τηλεοπτικών οργανισμών, ώστε πιθανώς να διακυβευθεί η βιωσιμότητα των εν λόγω οργανισμών, εντούτοις οι διάδικοι της κύριας δίκης έχουν αμφιβολίες ως προς την ύπαρξη ενός τέτοιου κινδύνου.
- 66 Εναπόκειται, πάντως, αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, βάσει επίκαιρων στοιχείων, επαρκώς λεπτομερών και τεκμηριωμένων, αν θα υφίστατο πραγματικός ή *in concreto* προβλέψιμος κίνδυνος να υπάρξει μια τόσο μεγάλη μετατόπιση, εις βάρος των περιφερειακών τηλεοπτικών οργανισμών, της ζήτησης υπηρεσιών διαφήμισης σε περιφερειακό επίπεδο και των εντεύθεν εσόδων ώστε πιθανώς να διακυβευθεί η χρηματοδότηση και, ως εκ τούτου, η βιωσιμότητα των οργανισμών αυτών, εάν επιτρεπόταν στους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς να μεταδίδουν διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των προγραμμάτων τους τα οποία μεταδίδονται σε πανεθνική εμβέλεια.
- 67 Κατά συνέπεια, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η έλλειψη συνοχής την οποία υποστηρίζεται ότι παρουσιάζει το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV μπορεί να οφείλεται στο γεγονός, το οποίο πρέπει να εξακριβωθεί από το αιτούν δικαστήριο, ότι η απαγόρευση την οποία περιλαμβάνει η διάταξη αυτή

- ισχύει μόνο για τις διαφημιστικές υπηρεσίες που παρέχονται από τους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς και όχι για τις διαφημιστικές υπηρεσίες, ιδίως τις γραμμικές, οι οποίες παρέχονται στο διαδίκτυο, παρά το γεγονός ότι ενδεχομένως πρόκειται για δύο είδη ανταγωνιστικών υπηρεσιών στη γερμανική αγορά διαφημίσεων, οι οποίες, υπό την επιφύλαξη της επαληθεύσεως από το αιτούν δικαστήριο, ενδέχεται να παρουσιάζουν τον ίδιο κίνδυνο για την οικονομική ευρωστία και τη βιωσιμότητα των περιφερειακών και τοπικών τηλεοπτικών οργανισμών και, ως εκ τούτου, για την επίτευξη του σκοπού τον οποίον επιδιώκει η εν λόγω διάταξη, ήτοι της ενισχύσεως της πολυφωνίας στα μέσα ενημερώσεως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- 68 Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται ειδικότερα στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν το γερμανικό δίκαιο επιτρέπει στους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς τη μετάδοση διαφημίσεων σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των διαδικτυακών εκπομπών τους με συνεχή ροή. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, θα πρέπει κατ' ανάγκην να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το μέτρο που θεσπίστηκε με το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV εμφανίζει ανακολουθία.
- 69 Εξάλλου, οι περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης είναι, ως προς το σημείο αυτό, κατ' ουσίαν παρόμοιες με εκείνες επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, *Corporación Dermoeestética* (C-500/06, EU:C:2008:421).
- 70 Συγκεκριμένα, μολονότι, στη σκέψη 39 της αποφάσεως εκείνης, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το επίμαχο στην υπόθεση εκείνη καθεστώς διαφήμισεως εμφάνιζε ανακολουθία και, ως εκ τούτου, ήταν ακατάλληλο για τη διασφάλιση της επιτεξέως του σκοπού του που συνδεόταν με την προστασία της δημόσιας υγείας, για τον λόγο ότι το σύστημα αυτό απαγόρευε τη διαφήμιση των ιατρικών και χειρουργικών θεραπειών στους εθνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, ενώ παράλληλα προσέφερε τη δυνατότητα μεταδόσεως τέτοιων διαφημίσεων στους τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, το συμπέρασμα αυτό εξηγείται προδήλως από το γεγονός ότι, όσον αφορά τη διαφήμιση τέτοιων θεραπειών, ο εν λόγω σκοπός της προστασίας της δημόσιας υγείας ήταν εξίσου κρίσιμος είτε η διαφήμιση αυτή μεταδίδεται στους εθνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς είτε μεταδίδεται στους τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς.
- 71 Τέλος, υπενθυμίζεται ότι, όπως ήδη ελέχθη στη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, η ευρεία εξουσία εκτιμήσεως που διαθέτουν οι εθνικές αρχές όσον αφορά την προστασία της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από το αιτούν δικαστήριο κατά την αξιολόγηση του συνεκτικού χαρακτήρα του περιορισμού.
- 72 Δεύτερον, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου που υπομνήσθηκε στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, για να μπορεί να δικαιολογηθεί περιορισμός θεμελιώδους ελευθερίας την οποία εγγυάται η Συνθήκη ΛΕΕ, το εθνικό μέτρο το οποίο επιβάλλει τον περιορισμό αυτόν πρέπει όχι μόνο να ανταποκρίνεται σε επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος και να είναι πρόσφορο να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, αλλά και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο.
- 73 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν, εν προκειμένω, άλλα μέτρα λιγότερο περιοριστικά της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών θα μπορούσαν να καταστήσουν δυνατή την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, τον οποίο επιδιώκει ο Γερμανός νομοθέτης μέσω του μέτρου του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV.
- 74 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως παρατήρησε επίσης, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 69 και 70 των προτάσεών του, το γεγονός και μόνον ότι άλλα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη χρηματοδότηση των δημόσιων τηλεοπτικών οργανισμών μέσω εισφοράς και παρέχουν τη δυνατότητα στους ιδιωτικούς οργανισμούς να μεταδίδουν ελεύθερα διαφημίσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο δεν συνιστά, αυτό καθαυτό, επαρκή απόδειξη ότι η απαγόρευση του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV δεν είναι αναλογική.

- 75 Πράγματι, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να αναγνωρισθεί στα κράτη μέλη ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά την επίτευξη του σκοπού της τηρήσεως της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος επιβάλλει κανόνες λιγότερο αυστηρούς από τους ισχύοντες σε άλλο κράτος μέλος δεν σημαίνει ότι οι τελευταίοι αυτοί κανόνες στερούνται αναλογικότητας (πρβλ. απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, σκέψη 71).
- 76 Πάντως, διαπιστώνεται ότι το ίδιο το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV προβλέπει την επονομαζόμενη ρήτρα «παρεκκλίσεως», η οποία επιτρέπει στα ομόσπονδα κράτη να θεσπίζουν μέτρα λιγότερο περιοριστικά από την πλήρη απαγόρευση, ήτοι ένα καθεστώς ειδικής αδειοδοτήσεως, εφόσον αυτό προβλέπεται από το δίκαιο του οικείου ομόσπονδου κράτους.
- 77 Επομένως, ένα λιγότερο περιοριστικό μέτρο θα μπορούσε να είναι η εφαρμογή στην πράξη αυτού του καθεστώτος ειδικής αδειοδοτήσεως σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών, το οποίο να καθιστά δυνατή τη μετάδοση σε περιφερειακό επίπεδο διαφημίσεων από τους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς εντός ορισμένων ορίων και υπό ορισμένες προϋποθέσεις που πρέπει να καθορισθούν ενόψει των ιδιαιτεροτήτων κάθε ομόσπονδου κράτους προκειμένου, μεταξύ άλλων, να ελαχιστοποιηθούν ενδεχόμενες οικονομικές επιπτώσεις στους περιφερειακούς και τοπικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς και, ως εκ τούτου, να διαφυλαχθεί ο πολυφωνικός χαρακτήρας των προσφερόμενων τηλεοπτικών προγραμμάτων ιδίως σε περιφερειακή και τοπική κλίμακα.
- 78 Όπως επισήμανε επίσης ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 69 των προτάσεών του, το γεγονός ότι η δυνατότητα αυτή εξακολουθεί να μην έχει αξιοποιηθεί μέχρι τούδε ουδόλως μεταβάλλει το γεγονός ότι ο Γερμανός νομοθέτης, εισάγοντας τη ρήτρα αυτή, αναγνώρισε τη συμβατότητα ενός τέτοιου καθεστώτος αδειοδοτήσεως με τους σκοπούς του επίμαχου μέτρου.
- 79 Επιπλέον, η ύπαρξη ενός a priori λιγότερο περιοριστικού μέτρου μπορεί να επηρεάσει την αναλογικότητα του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV μόνον καθόσον, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, το μέτρο αυτό μπορεί πράγματι να ληφθεί και να εφαρμοσθεί κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται ότι, στην πράξη, ο σκοπός της διατάξεως αυτής, ο οποίος συνίσταται στη διαφύλαξη της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο μέσω της προστασίας της χρηματοδοτήσεως και της βιωσιμότητας των τηλεοπτικών οργανισμών περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας, μπορεί να επιτευχθεί.

Επί της συμβατότητας προς τα άρθρα 11 και 20 του Χάρτη

- 80 Όσον αφορά, τρίτον και τελευταίον, το ζήτημα αν η απαγόρευση του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV μπορεί να θεωρηθεί ότι θίγει την ελευθερία της ραδιοτηλεοπτικής μεταδόσεως, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη, ή ότι αντιβαίνει στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, επισημαίνεται, προκαταρκτικώς, ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εφόσον έχει αποδειχθεί, στο πλαίσιο της εξετάσεως υπό το πρίσμα του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, ότι η ρύθμιση αυτή είναι ικανή παρακωλύσει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για την οποία το οικείο κράτος μέλος φρονεί ότι δικαιολογείται από υπέρτερο λόγο γενικού συμφέροντος ο οποίος συνδέεται, εν προκειμένω, με τον σκοπό της διαφύλαξεως της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως, η εν λόγω ρύθμιση πρέπει να θεωρείται ότι συνιστά εφαρμογή του δικαιού της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, οπότε πρέπει να συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη [πρβλ. απόφαση της 21ης Μαΐου 2019, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Δικαιώματα επικαρπίας επί γεωργικών γαιών), C-235/17, EU:C:2019:432, σκέψεις 63 έως 65].

Επί της ελευθερίας εκφράσεως και πληροφορήσεως που κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη.

- 81 Όσον αφορά την ελευθερία εκφράσεως και πληροφορήσεως, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη, υπενθυμίζεται ότι η ελευθερία αυτή προστατεύεται επίσης από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, το οποίο εφαρμόζεται ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στη διάδοση από επιχειρηματία πληροφοριών εμπορικού χαρακτήρα, ιδίως υπό τη μορφή διαφημιστικών μηνυμάτων (απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, σκέψη 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 82 Δεδομένου δε ότι η ελευθερία εκφράσεως και πληροφορήσεως, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη και στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, έχει την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια σε καθεμία από τις δύο αυτές πράξεις, όπως προκύπτει από το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη και από τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη όσον αφορά το άρθρο 11 αυτού, διαπιστώνεται ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνικό μέτρο, καθόσον περιορίζει τις δυνατότητες των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών να μεταδίδουν τηλεοπτικές διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο επ' ωφελεία των οικείων διαφημιζομένων, συνιστά προσβολή της θεμελιώδους αυτής ελευθερίας έναντι των επιχειρηματιών αυτών (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Ιουνίου 1997, Familiapress, C-368/95, EU:C:1997:325, σκέψη 26, της 23ης Οκτωβρίου 2003, RTL Television, C-245/01, EU:C:2003:580, σκέψη 68, και της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, σκέψεις 64 και 65).
- 83 Όσον αφορά τους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς, η επέμβαση στην ελευθερία εκφράσεως και πληροφορήσεως λαμβάνει την ιδιαίτερη μορφή της επεμβάσεως στην ελευθερία των μέσων ενημερώσεως ή στην ελευθερία της ραδιοτηλεοπτικής μεταδόσεως, η οποία προστατεύεται ειδικώς από το άρθρο 11, παράγραφος 2, του Χάρτη.
- 84 Μολονότι οι ελευθερίες αυτές μπορούν να περιορισθούν, κάθε περιορισμός στην άσκησή τους πρέπει, κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω ελευθεριών. Επιπλέον, κατά την ίδια διάταξη, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων (απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, σκέψη 68).
- 85 Συναφώς, εν προκειμένω διαπιστώνεται, πρώτον, ότι ο περιορισμός που απορρέει από την απαγόρευση της διαφήμισεως σε επίπεδο περιφέρειας βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV πρέπει να θεωρηθεί ότι προβλέπεται από τον νόμο, καθόσον περιέχεται σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ όλων των γερμανικών ομόσπονδων κρατών.
- 86 Δεύτερον, δεν θίγεται το βασικό περιεχόμενο της ελευθερίας εκφράσεως και πληροφορήσεως των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι, αφενός, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 81 των προτάσεων του, η εθνική αυτή ρύθμιση περιορίζει μόνον τη δυνατότητα των διαφημιζομένων να χρησιμοποιούν ένα συγκεκριμένο δίαυλο επικοινωνίας, ήτοι τα εθνικά τηλεοπτικά κανάλια, ενώ τους παρέχει την ελευθερία να εκμεταλλεύονται άλλους διαύλους προωθήσεως για να επιτύχουν τον περιφερειακό στόχο τους, όπως η διαφήμιση στο διαδίκτυο, των οποίων η αποτελεσματικότητα, ακόμη και σε περιφερειακό επίπεδο, εξάλλου δεν αμφισβητείται.
- 87 Αφετέρου, όσον αφορά τους ιδιωτικούς και μη επιδοτούμενους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς, μολονότι η ελευθερία των μέσων ενημερώσεως της οποίας απολαμβάνουν περιορίζεται κατά το μέρος που τους απαγορεύεται να μεταδίδουν διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο της μεταδόσεως προγραμμάτων εθνικής εμβέλειας, εντούτοις πρόκειται για μία μόνον μέθοδο μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων και, ως εκ τούτου, για μία μόνον πηγή εσόδων μεταξύ άλλων για τις επιχειρήσεις αυτές.

- 88 Τρίτον, η επέμβαση για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 85 της παρούσας αποφάσεως ανταποκρίνεται σε σκοπό γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση.
- 89 Πράγματι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως, η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει αποκλειστικώς υπέρ των περιφερειακών και τοπικών τηλεοπτικών οργανισμών έσοδα από την τηλεοπτική διαφήμιση σε περιφερειακό επίπεδο προς διασφάλιση της χρηματοδοτήσεώς τους και, ως εκ τούτου, της βιωσιμότητάς τους, προκειμένου να τους δοθεί η δυνατότητα να συμβάλουν στον πολυφωνικό χαρακτήρα της προσφοράς τηλεοπτικών προγραμμάτων μέσω της παροχής περιεχομένων περιφερειακού και τοπικού χαρακτήρα.
- 90 Ο σκοπός αυτός, καθόσον αποβλέπει στην προστασία της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως σε περιφερειακή και τοπική κλίμακα, συνιστά σκοπό γενικού συμφέροντος, όπως ήδη επισημάνθηκε στη σκέψη 55 της παρούσας απόφασης, ρητώς αναγνωριζόμενο στο άρθρο 11 παράγραφος 2, του Χάρτη.
- 91 Τέταρτον, όσον αφορά την αναλογικότητα της διαπιστωθείσας επεμβάσεως, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το άρθρο 10, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ προκύπτει ότι οι εθνικές αρχές διαθέτουν ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να κρίνουν αν υφίσταται επιτακτική κοινωνική ανάγκη ικανή να δικαιολογήσει περιορισμό της ελευθερίας εκφράσεως. Κατά τη νομολογία αυτή, τούτο είναι ιδιαίτερος αναγκαίος στον εμπορικό τομέα και, ειδικότερα, σε έναν τόσο περίπλοκο και ευμετάβλητο τομέα όπως η διαφήμιση (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2003, RTL Television, C-245/01, EU:C:2003:580, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 92 Η απαγόρευση της διαφημίσεως σε περιφερειακό επίπεδο του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV στηρίζεται κυρίως σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, της ελευθερίας εμπορικής εκφράσεως των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών και των διαφημιζομένων να μεταδίδουν τηλεοπτικές διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο προγραμμάτων που προορίζονται για το σύνολο των εγχώριων τηλεθεατών και, αφετέρου, της προστασίας της πολυφωνίας των μέσων ενημερώσεως σε περιφερειακή και τοπική κλίμακα, στην οποία οι περιφερειακοί και τοπικοί τηλεοπτικοί οργανισμοί μπορούν να συμβάλουν μόνον αν διασφαλίζεται η χρηματοδότησή τους και, ως εκ τούτου, η βιωσιμότητά τους διά της εξασφαλίσεως αποκλειστικώς υπέρ αυτών επαρκών εσόδων από την τηλεοπτική διαφήμιση σε περιφερειακό επίπεδο.
- 93 Συναφώς, όπως επίσης επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 83 των προτάσεών του, με τη θέσπιση του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV, ο Γερμανός νομοθέτης θεμιτώς θεώρησε, χωρίς να υπερβεί το σημαντικό περιθώριο εκτιμήσεως που του αναλογεί στο ειδικό πλαίσιο μιας τέτοιας σταθμίσεως αντικρουόμενων ενδεχομένως συμφερόντων, ότι η διαφύλαξη του δημόσιου συμφέροντος να μπορούν οι περιφερειακοί και τοπικοί τηλεοπτικοί οργανισμοί να συμβάλουν στον δημόσιο διάλογο στα επίπεδα αυτά πρέπει να υπερισχύσει του ιδιωτικού συμφέροντος των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών και των διαφημιζομένων να μεταδίδουν τηλεοπτικές διαφημίσεις σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο προγραμμάτων που προορίζονται για το σύνολο των εγχώριων τηλεθεατών.
- 94 Επομένως, από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το άρθρο 11 του Χάρτη έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην απαγόρευση της μεταδόσεως διαφημίσεων σε περιφερειακό επίπεδο στα τηλεοπτικά κανάλια εθνικής εμβέλειας, όπως είναι η επιβαλλόμενη στο άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV.

Επί της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη

- 95 Όσον αφορά τη συμβατότητα εθνικής ρυθμίσεως, όπως το άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV, με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, υπενθυμίζεται ότι η γενική αυτή αρχή του δικαίου της Ένωσης κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η εν λόγω γενική αρχή επιβάλλει να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά παρόμοιες καταστάσεις ούτε να

αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο διαφορετικές μεταξύ τους καταστάσεις, εκτός αν η διαφορετική αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς. Διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται εφόσον η διαφοροποίηση βασίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο, ήτοι εφόσον σχετίζεται με τον νομίμως επιδιωκόμενο από την επίμαχη νομοθεσία σκοπό, η δε διαφορά αυτή είναι ανάλογη προς τον σκοπό που επιδιώκεται σχετικώς (απόφαση της 22ας Μαΐου 2014, Glatzel, C-356/12, EU:C:2014:350, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 96 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, ειδικότερα, αν η απαγόρευση της μεταδόσεως διαφημίσεων σε περιφερειακό επίπεδο από τα τηλεοπτικά κανάλια εθνικής εμβέλειας, όπως η επιβαλλόμενη στο άρθρο 7, παράγραφος 11, της RStV, είναι αντίθετη προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή θέτει τους εθνικούς τηλεοπτικούς οργανισμούς, καθώς και τους διαφημιζομένους, τόσο αυτούς οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην ημεδαπή όσο και αυτούς οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην αλλοδαπή, σε λιγότερο ευνοϊκή θέση απ' ό,τι τους παρόχους διαφημιστικών υπηρεσιών στο διαδίκτυο, όπως είναι οι υπηρεσίες παροχής βίντεο κατά παραγγελία ή οι υπηρεσίες μεταδόσεως σε συνεχή ροή, καθώς οι πάροχοι διαφημιστικών υπηρεσιών στο διαδίκτυο έχουν το δικαίωμα να διαφοροποιούν τη διαφήμισή τους σε περιφερειακό επίπεδο, ακριβώς όπως γίνεται με τα έντυπα μέσα ενημερώσεως.
- 97 Μολονότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση είναι σύμφωνη με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, εντούτοις το Δικαστήριο δύναται να του παράσχει κάθε χρήσιμο για την εξέταση αυτή στοιχείο (πρβλ. απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2020, Autoservizi Giordano, C-513/18, EU:C:2020:59, σκέψη 36).
- 98 Συναφώς, πρέπει να εξεταστεί, πρώτον, αν οι επιχειρηματίες που μνημονεύονται στη σκέψη 96 της παρούσας αποφάσεως ευρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση.
- 99 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο συγκρίσιμος χαρακτήρας διαφορετικών καταστάσεων εκτιμάται λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που τις χαρακτηρίζουν. Τα στοιχεία αυτά πρέπει, ειδικότερα, να προσδιορίζονται και να εκτιμώνται υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της πράξεως που θεσπίζει την εν λόγω διάκριση. Πρέπει, επιπλέον, να λαμβάνονται υπόψη οι αρχές και οι σκοποί του τομέα στον οποίο εμπίπτει η πράξη αυτή (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2013, Sky Italia, C-234/12, EU:C:2013:496, σκέψη 16, και της 30ής Ιανουαρίου 2019, Planta Tabak, C-220/17, EU:C:2019:76, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 100 Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν η κατάσταση των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών και των παρόχων διαφημιστικών υπηρεσιών, ιδίως γραμμικών, στο διαδίκτυο όσον αφορά την παροχή διαφημιστικών υπηρεσιών σε περιφερειακό επίπεδο διαφέρει σημαντικά όσον αφορά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις αντίστοιχες καταστάσεις τους, ήτοι, μεταξύ άλλων, τον συνήθη τρόπο χρήσεως των διαφημιστικών υπηρεσιών, τον τρόπο με τον οποίον παρέχονται ή ακόμη το νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται.
- 101 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται επίσης να εξακριβώσει αν, υπό το πρίσμα του αντικειμένου και του σκοπού του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV, ο οποίος συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη διασφάλιση της χρηματοδοτήσεως των περιφερειακών και τοπικών τηλεοπτικών οργανισμών, η κατάσταση των μη επιδοτούμενων εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών που μεταδίδουν διαφημίσεις είναι συγκρίσιμη με εκείνη των παρόχων διαφημιστικών υπηρεσιών, ιδίως γραμμικών, στο διαδίκτυο, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι δύο αυτές κατηγορίες επιχειρηματιών εξαρτώνται εξίσου από τα εν λόγω διαφημιστικά έσοδα για τη χρηματοδότησή τους.
- 102 Στο πλαίσιο αυτό, ένα σημαντικό στοιχείο δηλωτικό ότι οι δύο κατηγορίες επιχειρηματιών ευρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση θα αποτελούσε το γεγονός, αν διαπιστωνόταν από το αιτούν δικαστήριο, ότι αυτοί παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες οι οποίες τελούν σε ανταγωνισμό μεταξύ τους (πρβλ. απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2020, Autoservizi Giordano, C-513/18, EU:C:2020:59, σκέψη 38).

- 103 Δεύτερον, αν, κατά το πέρας των ελέγχων αυτών, το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η κατάσταση των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών και των παρόχων διαφημιστικών υπηρεσιών, ιδίως γραμμικών, στο διαδίκτυο είναι συγκρίσιμες λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που τους χαρακτηρίζουν, του αντικειμένου και του σκοπού του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV, καθώς και των αρχών και των σκοπών του εθνικού δικαίου στον οποίο εμπίπτει η διάταξη αυτή, σε αυτό απόκειται επίσης να εξακριβώσει αν η άνιση μεταχείριση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών επιχειρηματιών μπορεί να δικαιολογηθεί αντικειμενικώς.
- 104 Συναφώς, από τη σκέψη 95 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται εφόσον βασίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο, ήτοι εφόσον συνδέεται με νομίμως επιδιωκόμενο από την επίμαχη νομοθεσία σκοπό, και είναι ανάλογη προς τον σκοπό που επιδιώκεται με τη συγκεκριμένη μεταχείριση.
- 105 Μολονότι εναπόκειται αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει αν η άνιση μεταχείριση που απορρέει ενδεχομένως από την εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV μπορεί να δικαιολογηθεί αντικειμενικώς υπό το πρίσμα των κριτηρίων που υπομνήσθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, επισημαίνεται ότι ο έλεγχος αυτός αντιστοιχεί, κατ' ουσίαν, στον έλεγχο που αφορά τη δικαιολόγηση του περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ο οποίος πραγματοποιήθηκε στις σκέψεις 52 έως 79 της παρούσας αποφάσεως, οπότε οι δύο αυτοί έλεγχοι πρέπει να διεξαχθούν κατά τον ίδιο τρόπο.
- 106 Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα αν ο κανόνας του άρθρου 7, παράγραφος 11, της RStV συνεπάγεται άνιση μεταχείριση μεταξύ, αφενός, των διαφημιζομένων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών προκειμένου να διαφημισθούν σε περιφερειακό επίπεδο και, αφετέρου, των διαφημιζομένων που απευθύνονται στους παρόχους διαφημιστικών υπηρεσιών, ιδίως γραμμικών, στο διαδίκτυο στο ίδιο αυτό επίπεδο, πρέπει να σημειωθεί ότι η εξέταση του ζητήματος αυτού συνδέεται στενά με την εξέταση της καταστάσεως των εν λόγω οργανισμών και των εν λόγω παρόχων. Ως εκ τούτου, τα εκτιθέμενα στις σκέψεις 98 έως 105 της παρούσας αποφάσεως ισχύουν και για τέτοιους διαφημιζομένους.
- 107 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι:
- το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13 και το άρθρο 11 του Χάρτη έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς να εντάσσουν στα προγράμματα που εκπέμπουν στο σύνολο της εθνικής επικράτειας τηλεοπτικές διαφημίσεις των οποίων η μετάδοση περιορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο·
 - το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε μια τέτοια εθνική ρύθμιση, εφόσον είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της πολυφωνίας των μέσων μαζικής ενημερώσεως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο τον οποίο επιδιώκει και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, και
 - το άρθρο 20 του Χάρτη έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε τοιαύτη εθνική ρύθμιση, εφόσον δεν συνεπάγεται άνιση μεταχείριση μεταξύ των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών και των παρόχων διαφημιστικών υπηρεσιών στο διαδίκτυο όσον αφορά τη μετάδοση διαφημίσεων σε περιφερειακό επίπεδο, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

Επί των δικαστικών εξόδων

¹⁰⁸ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων), και το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς να εντάσσουν στα προγράμματα που εκπέμπουν στο σύνολο της εθνικής επικράτειας τηλεοπτικές διαφημίσεις των οποίων η μετάδοση περιορίζεται σε περιφερειακό επίπεδο.

Το άρθρο 56 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε μια τέτοια εθνική ρύθμιση, εφόσον είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της πολυφωνίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο τον οποίο επιδιώκει και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

Το άρθρο 20 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε τοιαύτη εθνική ρύθμιση, εφόσον δεν συνεπάγεται άνιση μεταχείριση μεταξύ των εθνικών τηλεοπτικών οργανισμών και των παρόχων διαφημιστικών υπηρεσιών στο διαδίκτυο όσον αφορά τη μετάδοση διαφημίσεων σε περιφερειακό επίπεδο, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

(υπογραφές)